

door zijn natuurlijke historie, door zijn genesis, maar door zijn titel. Deze titel is in de positivistische rechtsleer het feit, dat het jure aanspraak maakt te zijn de voldoening aan een eisch, die een objectieve staat van zaken, een bewustzijnstranscendent systeem van „Bedeutungen und Leistungen” aan het rechterlijk bewustzijn stelt.

Ik ben mij zeer wel bewust en heb daaraan in het begin mijner rede ondubbelzinnig uitdrukking gegeven, dat mijn rekening en verantwoording niet door allen zal worden goedgekeurd. In het bijzonder zal mijn overtuiging niet worden gedeeld door hen, die, in psychologistische, naturalistische vooroordeelen bevangen⁴⁷⁾, de wet of het recht met zijn symbool, zijn teeken of onze rechtsovertuiging vereenzelvigen. Zij toch beschouwen het recht van het standpunt eener beschrijvende, causaal-verklarende wetenschap. Natuurlijk, dan is er geen eenheid, dan zijn er meerdere bronnen, dan is de wet herhaaldelijk met zich zélf in tegenspraak en bevat zij talloze leemten. Naast deze causaliteit erkennen wij echter een normaliteit, naast het zijn een gelden. Wie voor dit gelden, dit behooren, een open oog heeft, behoeft zich in een overtuiging als de onze niet geschokt te gevoelen, als iemand er op wijzen mocht, dat *feitelijk*, d. i. voor de *beschrijvende* of verklarende kennis veel onklarheid in de wet heerscht, dat er niet staat wat wij lezen, dat in menig punt verwarring op verwarring volgt. Tot troost en tot bemoediging, althans tot overdenking op den levensweg zouden wij dezen vriend van het meet-, weeg- en telbare er aan willen herinneren, hoe zelfs een⁴⁸⁾, die als geen ander vertrouwd was met ons menschen geslacht, heeft moeten verklaren :

Wie wundervoll sind diese Wesen,
Die, was nicht deutbar, dennoch deuten,
Was nie geschrieben wurde, lesen,
Verworrenes beherrschend binden,
Und Wege noch im Ewig-Dunkeln finden.
